

Arja Ruisniemi
Kankaanpään A-koti
PL 57
38701 Kankaanpää
02/572820

Tuustaipaleen kuntoutumiskeskus 18.1.2005

*Lapsi ja perhe asiakkaana
lastensuojelun ja päihdetyön yhteiseminaari*

Tiivistelmä esityksestä ”Päihdehuollon puheenvuoro, kokemuksia yhteistyöstä päihdeperheiden kuntoutumisessa”

Päihdeperheiden kokemuksia tutkimuksen kautta

Tutkimuksia on tehty lähinnä äitien ja lasten yhdessä kuntoutumisesta ja niiden mukaan tarpeeksi pitkä kuntoutusjakso parantaa äitien kykyä ja itseluottamusta toimia vanhempana ja vähentää lasten oireilua (Killeen & Brady 2000; Graham ym. 1997; Camp & Finkelstein 1997). Lisäksi yhdessä lasten kanssa kuntoutuksessa olleet äidit viipyivät kuntoutuksessa pidempään ja tulokset ovat hyviä (Glider 1996, 33; Collins ym 2003). Yhdessä lasten kanssa kuntoutuksessa olleiden äidit olivat raittiina, töissä ja he olivat saaneet takaisin lastensa huoltajuuden useammin kuin ilman lapsiaan kuntoutuksessa olleet äidit (Stevens & Patton 1998, 235). Vanhemmuus on tärkeä voimavara päihderiippuvuudesta toipuvalle (emt., 247; Hardesty & Black 1999, 602).

Omassa tutkimuksessani haastattelin kuntoutuksessa olevia asiakkaita kolme kertaa kolmen vuoden aikana. Kysymys vanhemmuudesta ei ollut haastatteluteemoissa, vaan se tuli esiin haastateltavien puheessa. Vanhemmuus näyttäytyy tärkeänä elementtinä toipumisessa ja oman minäkuvan muuttamisessa. Arjen eläminen yhdessä lapsen kanssa mahdollistaa suhteen rakentamisen lapseen. Arki tuo myös esiin uusia haasteita, jotka yhtäältä vievät kuntoutumista eteenpäin ja toisaalta näitä vanhemmuuden haasteita on mahdollista käsitellä yhteisössä ja niihin saa apua ja tukea. Yleisesti perheiden kokemus lastensuojelun roolista ja yhteistyöstä lastensuojelun kanssa näyttää muuttuvan varsinkin pitkien kuntoutusjaksojen aikana. Asiakas kokee huostaanottotilanteessa lastensuojelun työntekijät käyttäjinä ja asioiden paisuttelijana. Kuntoutuksen edetessä vanhempi kykenee usein realistisemmin näkemään sen tilanteen, jossa perhe on elänyt päihdeiden käytön aikana. Samalla vanhempi oppii näkemään lastensuojelun omaa tilannetta tukevana ja hyödyttävänä tekijänä.

Työntekijöiden kokemuksia

Työntekijän näkökulmasta yhteistyö lastensuojelun kanssa tuo perhekuntoutukseen selkeät raamit ja tavoitteet. Silloin kun yhteistyö toimii hyvin, tuo lastensuojelun työntekijän mukana olo lapsen edun hyvin esiin. Pääsääntöisesti kokemukset yhteistyöstä ovat positiivisia ja yhteistyö koetaan voimavarana ja lisäresurssina. Kuntoutukseen tulevat perheet tuntuvat olevan entistä vaikeammassa elämäntilanteissa ja voimien yhdistäminen perheen hyvinvoinnin lisäämiseksi on tärkeää.

Päihdekuntoutuksessa olevien perheiden kohdalla yleinen toimintamalli on se, että kuntoutuksen aikana pidetään yhteistyöpalavereita säännöllisesti, joissain tapauksissa jo ennen vanhemman tai perheen kuntoutukseen tuloa. Nämä palaverit ovat erittäin tärkeitä ja lastensuojelun rooli niissä tärkeä. Kokonaiskuva perheen tilanteesta ja sen muuttumisesta kuntoutuksen aikana on

tärkeää ja näissä palavereissa tulee nimenomaan huomioida lapsen etu. Yhteiset palaverit valottavat myös päihdekuntoutuksen työntekijöille perheen todellista lähtötilannetta ja historiaa. Lastensuojelun ja päihdekuntoutuksen työntekijän lisäksi tärkeitä tahoja ovat päivähoido ja koulu. Varsinkin erityisopetusta vaativien lasten kohdalla on tärkeää kuntoutusta suunniteltaessa aloittaa yhteistyö ja näin taata lapsille mahdollisimman kivuton siirtyminen koulusta toiseen.

Haasteita

Haasteita perhekuntoutuksessa on yhteistyössä eri tahojen kanssa riittää. Tällaisia asioita ovat esimerkiksi erilaiset käsitykset päihderiippuvuudesta ja toipumisesta, vanhemmuuden arviointi, kuka sitä tekee ja mihin tätä arviota käytetään. Työntekijöiden vaihtuminen aiheuttaa joskus pulmatilanteita ja epävarmuutta jatkuvuudesta. Haasteena on yksinhuoltajien kohdalla toisen vanhemman osuus silloin, kun tämä toinen vanhempi käyttää päihteitä ja haluaa olla kuitenkin tekemisissä lastensa kanssa.

Lasten vaikeat käyttäytymiseen ja psyykeen liittyvät ongelmatilanteet tuovat omat haasteensa perhekuntoutukseen. Näissä asioissa tarvitaan alan ammattiapua ja ongelmana on pitkä odotusaika esimerkiksi lasten psykiatriin palveluihin. Toisaalta lapset eivät voi odottaa pahan olonsa kanssa ja toisaalta näihin ongelmiin puuttuminen vaatii pitkäaikaisen paneutumisen ja huolellisen toteuttamisen. On huolehdittava siitä, että näillä lasten kuntoutusmuodoilla on jatkuvuus myös laitospaikan jälkeen.

Kokemuksemme mukaan perheen ja vanhemmuuden tukemisessa tärkeä elementti on tukiperhetoiminta. Tämä korostuu varsinkin laitospaikan päättyessä. Kokonaisuutena laitospaikan päättyminen on haasteellinen vaihe perheille. Se on tietynlainen kriisitilanne. Lapset reagoivat muutoksen eri tavoin ja erityisen tärkeää on, että perheellä on yksilöllisesti räätälöity riittävä tuki kotipaikkakunnalla riittävän pitkään.

lähteet

Camp Joy M. & Finkelstein Norma: Parenting Training for Women in residential Substance Abuse Treatment. Journal for Substance Abuse Treatment. Vol 14. No 5, pp. 411-422, 1997

Collins Cyleste C. & Grella Christine E. & Hser Yih-Ing: Effects of Gender and Level of Parental Involvement Among Parents in Drug Treatment. The American Journal of Drug and Alcohol Abuse Vol. 29, No 2, pp. 237-261, 2003

Glider Peggy & Hughes Patrick & Mullen Rod & Coletti Shirley & Sechrest Lee & Neri Robert & Renner Bobbi & Sicilian Donna: Two Therapeutic Communities for Substance – Abusing Women and Their Children. NIDA Research Monograph Series 1996 Monograph 166.
http://www.drugabuse.gov/pdf/monographs/monograph166/032_051.pdf 16.1.2005

Graham Antoinette V. & Graham Norman R. & Sowell Anne & Ziegler Henry: Miracle Village: A Recovery Community for Addicted Women and Their Children in Public Housing. Journal of Substance Abuse Treatment. Vol 14. No 3, pp. 275-284, 1997

Hardesty Monica & Black Timothy: Mothering Through Addiction: A Survival Strategy Among Puerto Rican Addicts. Qualitative Health Research. Sep 99, Vol 9, Issue 5, pp. 602-619

Killeen Therese & Brady Kathleen: Parental stress and child behavioural outcomes following substance abuse residential treatment. Follow-up at 6 and 12 months. Journal of Substance Abuse Treatment 19 (2000) 23-29

Stevens Sally J. & Patton Tara: Residential Treatment for Drug Addicted Women and Their Children: Effective Treatment Strategies. Drugs and Society 1998, Vol 13, Issue 1/2 , p. 235-249, 15 p., 3 charts